

Expertmeeting Vechtscheidingen

Datum	20 november 2013
Aanwezig	Annemarie Penn-te Strake (voorzitter), Janet ten Hoope, Martine Groen, Justine van Lawick, Katinka Lünemann, Sietske Dijkstra, Ineke Troost, Inge Anthonijsz, Lianne Otten, Esther van Dijk, Maggie Wissink ook Geerdink, Bonita Kleefkens, Marie Louise van Kleef, Gerrit Verweij, Meta Kuipers, Robine de Lange, Jolande Calkoen, Jetty Gerritse, Gerriane Rozema, Anne Ochtman, Patricia van de Valk, Marianne Bruins, Loes van Ruijven, Harry van den Bosch, Marcel Schoone, Marjan Adema, Marsha Pinedo, Marc Dullaert, Eva Kwakman (notulist).

1. Opening

Opening door Annemarie Penn-Te Strake, dagvoorzitter

2. Inleiding door de dagvoorzitter

Het initiatief tot deze bijeenkomst is afkomstig van mensen die als hulpverlener en als wetenschapper steeds vaker tegen vechtscheidingen aanliepen. Deze groep, aangevuld met enkele personen uit de justitieketen, constateerde dat twee belangrijke domeinen, die bij deze problematiek betrokken zijn, te weten zorg en recht, elkaar niet altijd lijken te vinden.

Er zullen vandaag drie presentaties worden gehouden aan de hand van de volgende vragen:

- Wat is het probleem (zoveel mogelijk aan de hand van eigen casuïstiek) vanuit het eigen perspectief.
- Wat is de verantwoordelijkheid/bijdrage van de presenteerder om het op te lossen.
- Welke oplossingsrichtingen wil je aan het eind van de bijeenkomst geformuleerd zien?

De voorzitter geeft aan blij te zijn met de grote opkomst en in het bijzonder met de aanwezigheid van beide ministeries. Daarbij hoopt zij dat aan het eind van de bijeenkomst concrete voorstellen kunnen worden meegegeven aan de ministeries.

3. Presentaties

Presentatie 1: Het hulpverleningsperspectief

Martine Groen, therapeut en expert familiaal geweld

(NB: de presentatie is als bijlage bij dit verslag gevoegd)

Martine Groen werkt als psychotherapeut en kinderpsycholoog in Amsterdam, ze doet ook zaken als mediator. Vanuit die achtergrond voelt ze zich zeer betrokken op het onderwerp vechtscheidingen en ze wil graag een bijdrage leveren aan door haar geconstateerde knelpunten.

Ze constateert botsingen binnen het systeem van het recht. Diverse soorten zaken in diverse rechtsgebieden kunnen tegelijkertijd spelen, zonder dat er communicatie tussen de systemen is. Daarnaast kunnen mensen eindeloos met allerlei procedures bij diverse instanties aan de gang zijn: politie, rechtbanken etc. Er is behoefte aan stroomlijning van informatie. Groen pleit voor een systeemrechter die de regie heeft over het geheel. Deze zou bijvoorbeeld kunnen constateren dat bepaalde ouders steeds terugkeren naar de rechtspraak als oplossing en daaruit kunnen afleiden dat er een onderliggend probleem aan

de orde is. De systeemrechter kan dan na verloop van enige tijd een signaal afgeven dat het procederen moet stoppen en dat er aan het onderliggende probleem zou moeten worden gewerkt.

Een oorzaak van het geconstateerde probleem kan gelegen zijn in het feit dat er sprake is van wetgeving die gebaseerd is op problemen uit de 19^e eeuw. Voorzitter van de NVvR, Maria van der Schepop, refereerde hieraan kortgeleden bij het programma Buitenhof. In die 19^e eeuw was er een ander maatschappijbeeld, met andere problemen dan in de huidige samenleving. De wetgeving en systemen zijn niet ingericht op de huidige inrichting van de maatschappij. Een voorbeeld is de gewijzigde vormen van gezinssamenstellingen. De huidige herziening van de jeugdbescherming, zou bij uitstek een moment moeten zijn om op grond van de gewijzigde samenleving een herdefiniëring van de diverse taken van de verschillende betrokken instanties te bewerkstelligen.

Groen constateert verder dat er verschillende talen worden gesproken in de wereld van het recht en de wereld van de hulpverlening. Door dat verschil in taal, bestaat de mogelijkheid om tegen elkaar te worden uitgespeeld. Groen ervaart dat bij botsingen tussen de twee werelden, de wereld van de hulpverlening meestal het onderspit delft. Er ontstaat in die gevallen een wantrouwen vanuit de wereld van het recht. Naar aanleiding van een vraag uit de vergadering, legt ze uit dat ze daarmee bedoelt dat bijvoorbeeld een OTS toch doorgang krijgt, ondanks dat vanuit de hulpverlening wordt aangegeven dat dat niet effectief is in een bepaald geval.

Complicerend is dat bij sommige instanties beide werelden gediend moeten worden. Groen pleit ervoor om Jeugdzorg te ontdoen van de juridische aspecten, zodat die zich kan richten op hulpverlening. De Raad voor de Kinderbescherming zou dan een centrale positie moeten krijgen met een aantal experts daar omheen georganiseerd. Daarnaast is van groot belang dat er goede schifting aan de poort van een probleem ontstaat. Een expert aan de voorkant van het probleem, die in staat is om meteen door te verwijzen naar de goede instantie. Waardoor ook bij het binnenkomen van een probleem rondom een kind gekeken kan worden of er mogelijk sprake is van een zogenaamde intieme terrorist. Voor de herkenning van die laatste categorie moeten garanties worden ingebouwd in het systeem.

Naar aanleiding van een vraag uit de vergadering, geeft Groen aan dat ze niet vindt dat haar expertise op zichzelf voldoende is om problemen rondom (v)chtscheidingen op te lossen; er zijn ook andere disciplines nodig. Ze bedoelt dat het van belang is om meteen bij de goede expertise terecht te komen. Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat het niet zonder meer vanzelf spreekt dat hulpverlening mogelijk is zonder duidelijk juridisch kader.

Groen constateert dat er bij Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming vaak gewerkt wordt vanuit verwachtingen die leven in de samenleving, en die in sommige gevallen ook vertaald zijn in wetgeving. Bijvoorbeeld de vooronderstelling dat je als gewezen partners moet blijven praten met elkaar. Waarom moet dat? En waarom wordt er ingegrepen als je uit gesprek gaat? Wie zegt dat in gesprek blijven altijd beter is? En waarom is dat dan zo?

Groen is van oordeel dat voordat je naar oplossingen gaat kijken, een herdefiniëring van de op te lossen kwesties noodzakelijk is. Anders ga je een systeem fijnslipen dat op zichzelf al niet functioneert en stapel je oplossing op oplossing. Een grondige analyse van waarom de diverse werelden en de daarbinnen bestaande schijven niet samenwerken is nodig. Deze analyse zou moeten worden opgesteld vanuit het systeemdenken en van boven alle partijen,

zodat belangen als het instandhouden van de eigen positie binnen het systeem – een onderwerp dat zou kunnen spelen bij bijvoorbeeld Jeugdzorg of de Raad voor de Kinderbescherming – geen rol spelen.

Ten slotte wijst Groen er op dat er heel veel “goede praktijken” (best practises) bestaan. Deze ontstaan echter pas, als initiatieven de kans krijgen om een aantal jaren te experimenteren. Pas daarna kan aan de wens van het ministerie om evidence based te werken, tegemoet gekomen worden. Ze pleit dus voor experimenteerruimte, te verlenen door beleidsmakers en financierders.

Presentatie 2: Het perspectief van recht en hulpverlening

Meta Kuipers, adviseur Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) en gedragsdeskundige (NB de gebruikte powerpoint is als bijlage bij dit verslag gevoegd)

Welke regeling komt het meest tegemoet aan de problemen van het kind. Dat is de vraag die gesteld moet worden. De vervolgvraag is, waar feitelijk de complexiteit in zit. Bij (v)echtscheidingen is altijd sprake van ernstige conflicten met geestelijk of fysiek geweld. De echte geweldzaken komen als huiselijk geweld zaak binnen bij de RvdK. In die gevallen verzucht men vaak: waarom zijn ze niet eerder binnengekomen? De RvdK constateert dat vaak de vrijwillige hulpverlening niet goed wordt benut. Er is vaak geen antwoord op de vraag welke (hulpverlenings-)instantie probleemeigenaar is. Daarnaast is er meestal sprake van complicerende factoren bij ouders, bijvoorbeeld psychische problematiek. Vrijwillige hulp is in die gevallen niet altijd toereikend.

Het perspectief van het kind is gaandeweg langdurig en diep verloren gegaan. De belangrijkste vraag is: hoe wordt en blijft het perspectief van het kind leidend? Als je dat perspectief in beeld krijgt, ook ten opzichte van ouders de ouders, kan dat een ingang zijn om als ouders samen stappen te zetten richting rust voor het kind. De uitdaging is om dat met maatwerk te doen. Een goede analyse van het probleem zoals net genoemd lijkt inderdaad zinvol.

In totaal zijn er zo'n 70.000 kinderen betrokken bij een vechtscheiding. Daarvan zijn er zo'n 55.000 minderjarig. In 10% van de gevallen van minderjarige kinderen, is de RvdK betrokken door middel van gezags- en omgangsonderzoek (G&O). In 20% van de gevallen van een G&O-onderzoek wordt uiteindelijk een beschermingsonderzoek gedaan in verband met geconstateerde ernstige problemen. Daarvan weer leidt 75% tot onder toezicht stelling (OTS). In 50% van de G&O-gevallen is er eerder een beschermings- of G&O-onderzoek geweest. Dat zegt iets over de complexiteit. Dit kan betekenen dat er dus in al die gevallen wel iets echts aan de hand moet zijn. Het kan er ook op wijzen dat er te lang wordt doorgemodderd.

Wat vervolgens opvalt, is dat uit steekproeven volgt dat in 60-70% van de gevallen waarin de RvdK onderzoek doet naar een minderjarige verdachte in het kader van een strafzaak, het betreffende kind (de verdachte dus) de ouders niet samen zijn. Dit terwijl aan dat aspect in het onderzoek vaak nauwelijks aandacht wordt besteed. Als de RvdK in alle zaken zou kijken met de scheidings- en omgangsbril op, dan kun je constateren dat in het overgrote deel van de zaken die de RvdK in behandeling heeft, scheidings- en omgangsproblemen een rol spelen. Binnen de RvdK zijn de verschillende takken echter nogal gesplitst. De RvdK vindt dat hoe een kind ook binnen komt, het onderzoek eigenlijk altijd generiek zou moeten zijn.

Bij een onderzoek naar de leefsituatie van een kind, zijn er diverse aspecten waar naar gekeken zou moeten worden. Ten eerste zou je het kind zelf vragen moeten stellen: hoe is het bij de ouder waar je woont, hoe is het bij de andere ouder? Dit om te voorkomen dat je zonder meer mee gaat met het verhaal van de ene ouder. Daarnaast moet inzichtelijk gemaakt worden welke belangen er spelen. Is de veiligheid in het geding? De lichtste vorm van veiligheidsproblemen, is als er geen onbelaste omgang mogelijk is. Bij de zwaarste vorm staat de ontwikkeling van het kind onder druk. Een onderzoek moet vervolgens zien op de draagkracht van het kind, de mogelijkheid van ouders om samen te werken en de diepte van conflicten tussen de ouders.

Op een vraag uit de vergadering antwoordt Kuipers dat de RvdK veel met kinderen praat, maar dat ze merken dat het praten met kinderen over hoe zij de situatie ervaren, wat hun wensen zijn etc, niet altijd makkelijk is. Er zijn wisselende kwaliteiten op dit gebied bij de medewerkers die die gesprekken voeren. Dit terwijl gesprekken met kinderen hele mooie ingangen op kunnen leveren voor oplossingsgesprekken met ouders. Een voorbeeld hiervan is het drie huizen gesprek: een methode om kinderen te helpen hun problemen in kaart te brengen.

Oplossingrichtingen binnen de RvdK zelf:

- Kennis inzetten, ook van anderen zoals GGZ. Een nadeel daarvan is dat het onderzoek daardoor vaak weer langer duurt. Het is zoeken naar het goede evenwicht. Positioneren op kennis is ook van belang, zoals bij co-ouderschap. Ruzie en co-ouderschap is geen combinatie.
- Meer systemisch en oplossingsgerichte benadering. De problematiek leidt bij de betrokkenen tot gevoel van onmacht. Je moet kijken naar de kracht, waar is een opening, waar is gevoel van rust bereikbaar.
- Positioneren op perspectief van het kind meer leidend laten zijn
- De rol van de RvdK op de zitting meer benutten. Zodat de RvdK de drangfunctie kan gaan vervullen, zoals bijvoorbeeld mogelijkheden verplichte mediation. De raad kan als "dreigement" worden ingezet op zitting; kan gebruikt worden als druk.

Vanuit de vergadering wordt gevraagd naar de ervaringen rond een eerder experiment van inzetten van mediation door de RvdK bij een voorlopige voorziening. Kuipers geeft aan dat deze positief waren. Men was veel eerder in het probleem betrokken, waardoor het beter lukte om beweging te krijgen in nog niet helemaal vastgelopen standpunten. Er is zeker winst te behalen bij vroegtijdige interventie. Maar deze oplossingen worden bemoeilijkt doordat alle organisaties op hun eigen individuele prestaties worden afgeleverd en niet op overall resultaten per casus.

Vanuit de vergadering worden nog wat resultaten van de pilot gedeeld. Zo bleek in een aantal gevallen dat de rechtbank al een (andere) vorm van mediation had ingezet. In andere gevallen was de complexiteit vaak zo groot (geworden) dat mediation door de RvdK geen zin meer had. Ten slotte kan de raad sinds de vorige herziening geen interventies meer doen die rieken naar hulpverlening.

In de vergadering wordt uitgewisseld dat ouders en mediators van de RvdK enthousiast waren. De effecten van mediation waren goed, maar omdat e.e.a. niet onder de specifieke taak van de RvdK viel, is men ermee gestopt.

Ten aanzien van opdrachten van de rechtbank in echtscheidingszaken, wordt in de vergadering opgemerkt dat de RvdK bij strafzaken een toetsende rol heeft, maar bij echtscheidingen in het geheel niet.

Kuipers vervolgt haar presentatie met de oplossingsrichtingen:

- Het verhaal van de kinderen zelf is van belang
- Kennis en vaardigheden professionals: het is heel complexe materie, in veel gevallen is GGZ een belangrijke partner
- Hulp vroeg organiseren en regie daarop is van belang, wetende dat hulp niet alles oplost
- Oplossingsgerichte benadering op de interventiemanager bekijken zou nog tot een kleine verbetering moeten leiden
- Creëert de norm van gelijkwaardig ouderschap niet problemen? Niet alleen als doel, maar ook voor de betrokken ouders levert dat soms enorme druk op: je zou gelijkwaardig ouderschap moeten willen, en als je dat niet voor elkaar krijgt als gescheiden ouder, dan heeft je ouderschap gefaald. Het wordt een doel op zich daarmee. Als oplossing wordt voorgesteld het beperken van juridische procedures en het éénhoofdig gezag meer toepassen.

Presentatie 3: het perspectief van het recht

Jetty Gerritse (rechter)

(NB: de presentatie is als bijlage bij dit verslag gevoegd)

Gerritse heeft het woord vechtscheidingen opgezocht via wikipedia en een aantal noties bij de beschrijving daarvan, vielen haar op:

- Negatieve gevoelens
- Acties om (bewust of onbewust, toevoeging van Gerritse) een ander te beschadigen
- Een ander zwartmaken
- Mensen kunnen daarbij geholpen worden door sommige advocaten die soms met hele pakketten stukken van steunende burens en vrienden komen van beide kanten. Daarmee wordt dat onderdeel van de problematiek. Het zwartmaken is dus breder dan alleen tussen de gewezen partners.
- Exorbitante eisen of verwachten. Dat ziet Gerritse terug in alimentatieprocedures, dat mensen elkaar echt bestoken om de ander financieel in het nauw te drijven

De rol van de rechtspraak in vechtscheidingszaken is beperkt om een aantal redenen:

- De rechtspraak komt pas laat in het probleem aan bod bij de zaak, op dat moment is er vaak al weinig meer te bereiken.
- Er speelt juridisch een heel ander conflict dan wat er daadwerkelijk onderliggend als conflict aan de hand is. Bijvoorbeeld een financieel conflict dat het gevolg is van rouwverwerkingsproblemen. Er kan voor het onderliggende probleem wel wat ruimte gegeven worden op zitting, maar de oplossing ligt niet binnen de juridisch beschikbare kaders.

- Er is vaak veel onduidelijkheid over de feiten. Wat mensen als feiten zien, kan nogal eens uit één liggen maar is wel de basis waarop de rechtbank een beslissing moet baseren

Vanuit de vergadering wordt er op gewezen dat rapport van de kinderombudsman over waarheidsvinding in dit soort zaken op het punt van verschijnen staat.

De oorzaken voor de geconstateerde problemen:

- Mensen zouden beter moeten worden voorgelicht over gevolgen van echtscheidingen. Zeker nu met de crisis het verkopen van een huis niet tot vrijkomen van geld, maar tot het ontstaan van schulden leidt, zouden mensen zich veel meer bewust moeten zijn van waar ze instappen bij een scheiding.
- Er zou betere voorlichting moeten komen over gelijkwaardig ouderschap. Een verdeling van ouderschap 50-50 is gewoon niet haalbaar. Als het tijdens huwelijk al niet lukte om goed met elkaar om te gaan, waarom zou dat dan wel lukken als je op 50 km afstand van elkaar woont. Voor het kind is veel meer van belang dat het gebruikelijke leven zoveel mogelijk en zo ongestoord mogelijk wordt voortgezet. Dat betekent dat het dan niet reëel is om te verwachten dat een vader ineens zijn baan gaat opzeggen om voor de kinderen te zorgen, met alle (financiële) gevolgen van dien. Ouders hebben tijdens het huwelijk een bepaalde taakverdeling afgesproken, ook ten aanzien van de opvoeding van de kinderen. Waarom zou door een ruzie tussen de ouders die taakverdeling ineens wezenlijk moeten veranderen?

Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat uit een onderzoek van Spruijt blijkt dat zelfs kinderen die maar twee keer per jaar hun vader zien, kunnen vinden dat zij een goede relatie met hun vader hebben. Het gaat dus niet om de kwantiteit van het ouderschap, maar om de kwaliteit.

- Verjuridisering van conflicten wekt valse verwachtingen. Je hebt daarnaast te maken met mensen met ongelijke toegang tot rechtsbijstand, door inkomensverschillen e.d. Mediation wordt door de raad voor de rechtsbijstand minder vergoed dan procederen, dat is een perverse prikkel.
- Vanuit de vergadering wordt door de aanwezige advocatuur bevestigd dat procederen meer oplevert dan instemmen met een mediation of zelf het doen van een mediation. Deze perverse prikkel zou uit het systeem moeten worden gehaald en mediation zou financieel moeten lonen.
- Individualisering van de maatschappij (ik heb er recht op) wordt ten slotte genoemd als oorzaak.

Oplossingsrichtingen:

- Er zou een regierechter moeten komen: één rechter per gezin. Er wordt op dit moment al vaak gewerkt met combi-zittingen, maar je zou eigenlijk het probleem nog meer integraal moeten bekijken. Ook de RvdK zou het pakket aan maatregelen moeten combineren.
- Procedures moeten worden verkort, rechtbanken moeten sneller keuzes maken. Ze zitten al aan het eind van het conflict, er zou dan niet nog een keer twee jaar moeten worden gewacht totdat een definitieve beslissing

wordt genomen.

- Invloed van sociale media onderwerp laten zijn van voorlichting (“Hoezo geen geld voor alimentatie, hij zat vorige week nog op Tenerife”. “Vader zorgt niet goed voor onze dochter, ze zat om 2 uur nog op facebook”)
- Dwangmiddelen zijn niet altijd oplossingen. Men moet zich afvragen of je echt met een dwangsom de omgangsregeling er door wil drukken, wil je echt lijfswang of politie-inzet (voor zover die al wordt uitgevoerd)?
- Veel meer voorlichting aan advocaten, rechtbanken over de hiervoor genoemde oorzaken ((financiële) gevolgen van echtscheidingen, beperkingen van volledig verdeeld ouderschap, problemen met verjuridisering van conflicten).
- Inzet van de bijzonder curator kan inderdaad meer gebruikt worden zoals al geadviseerd door kindermobudsman. Dat wordt op dit moment bemoeilijkt door de definitie op grond waarvan inzet mogelijk is, te weten alleen als er een geschil is tussen ouder en kind. Het zou helpen alsook geschillen tussen ouders een grondslag kunnen vormen voor het toewijzen van een bijzonder curator aan het kind.

De kindermobudsman merkt op dat er een brief van Teeven is, waarin aangekondigd wordt dat de definitie wordt opgerekt. De bijzonder curator kan dan ook worden ingezet vóórdát een procedure loopt. Ouders kunnen een bijzonder curator aanvragen bij BJZ of RvdK. De vergadering is benieuwd naar de precieze details van één en ander.

4. Discussie

Na de presentaties wordt een aantal stellingen besproken. Deze zien op de deelgebieden:

- Algemeen
- Recht
- Zorg/hulpverlening.

De leden van de vergadering stemmen door middel van groene of rode kaarten over de stellingen. Daarna worden argumenten vóór en tegen besproken, alsmede opmerkingen en aanbevelingen die volgen uit de stellingen of die naar aanleiding daarvan naar voren komen.

Stellingen algemeen

1. *Het woord vechtscheiding is onnodig kwetsend voor kinderen. Voortaan spreken we van complexe scheidingen.*

Overwegend is men het met de stelling eens.

Argumenten vóór de stelling:

- Het woord vechtscheiding is een stigma, het bevestigt het probleem, men kan zich ingraven.
- De discussie kan zich teveel gaan richten op de term, of het wel of geen vechtscheiding is. Het is meer een term die binnen de professionele hulpverlening gebruikt zou moeten worden om een bepaalde alertheid te bewerkstelligen, de term zou niet ten opzichte van ouders of overige betrokkenen gebruikt moeten worden. Het kan heel belastend zijn om zo gekwalificeerd worden.
- Het verengt het probleem, het gaat niet alleen om vechten maar ook om de problemen die ten grondslag aan dat vechten liggen.

Argumenten tegen de stelling:

- “Vechtscheidingen” drukt beter uit dat het pijn doet, “complexe scheiding” is verhullend.
- De term is het voor het kind ingewikkeld
- Voor een kind is elke scheiding complex, complexe scheiding is geen goede term om het probleem te definiëren
- Je moet een onderscheid maken tussen complexe scheiding en uit de hand gelopen complexe scheiding. High conflict-scheiding wordt genoemd als mogelijke term.
- Het woord bestaat nu eenmaal, en het kan ook afschrikwekkend voor ouders werken

Opmerkingen en aanbevelingen:

- Het heeft al een zware lading in huidig beleid
  - Blijft nadenken over of het een goede term is, of dat er een betere term is
  - Voor wie ben je op zoek naar een goede term, voor wie is de taal bedoeld? Ouders, kinderen?
2. *Het ontbreekt zowel binnen de zorg als binnen het recht aan indicatoren om in een vroeg stadium het risico op een complexe scheiding vast te stellen.*

Stemming is verdeeld, ongeveer 50-50.

Argumenten vóór de stelling:

- Het gaat vooral om indicatoren die vroeg in het conflict worden ingezet. Je moet snel ingrijpen, en snelle follow-up doen
- Bij het recht zitten geen indicatoren. Er moet gewoon gehandeld worden op grond van het voorgelegde conflict, er zijn op dat moment geen instrumenten om te kijken naar onderliggende zaken
- Binnen het recht zijn geen of nauwelijks indicatoren op grond waarvan je keuzes kan maken over welke interventies zinvol zijn en in welke gevallen je misschien niets moet beginnen met zoiets als bijvoorbeeld mediation. Er is behoefte aan juridische indicatoren.

Tegen

- Er zijn wel heel veel indicatoren in beeld (opmerking: de vraag is wel welke en bij wie)

Opmerkingen en aanbevelingen

- We vinden het lastig te interveniëren, het gaat mogelijk niet om de indicatoren. Je moet gewoon ingrijpen zodra je kennis hebt van hoge mate van conflicten.
- Handelingsverlegenheid geldt ook mensen in de omgeving, leraren op school etc. We bemoeien ons het liefst niet met elkaar. We spreken elkaar niet aan in dit soort gevallen. Wel wordt opgemerkt dat in de decentralisatiebewegingen juist gekoerst wordt op meer centraal stellen van mensen zelf. Burgemeester van Ruyven ziet dat er steeds meer wel aan de bel getrokken wordt. In deze nieuwe en spannende fase, waarin gemeenten een grote rol gaan krijgen, is dat niet het moment om na te denken over hoe de instanties BJZ/RvdK kunnen aansluiten op die beweging.
- NJI en Universiteit Utrecht zijn bezig met richtlijn vechtscheiding. Handelingsverlegenheid zit al bij het moment dat ouders op gesprek komen. Vragen worden niet gesteld. Mensen komen met gedragsproblemen bij kinderen binnen en er wordt niet gekeken naar achterliggende problematiek. Er wordt gewaarschuwd voor vergroting hiervan bij decentralisatie.
- Er spelen vaak meerdere aspecten die ten grondslag liggen aan problematiek. Verzuim is een mogelijke aanwijzing
- We focussen op wat er fout gaat, wat zijn relevante factoren om het goed te laten lopen. Verwezen wordt naar signs of safety.
- Indicatoren zijn er wel, maar er is handelingsverlegenheid.
- Over de indicatoren moet langer worden nagedacht.

3. *Zowel het recht als de zorg zijn gebaat bij betere voorlichting over de effecten van scheiding en de haalbaarheid van co-ouderschap.*

Bijna iedereen is het eens met deze stelling.

Opmerkingen en aanbevelingen:

- Welke organisatie zou dit moeten organiseren?
- De echtscheidingsbeurs is best een goed initiatief, men moet breed voorgelicht worden over de gevolgen van echtscheidingen. Mensen hebben vaak geen idee wat de gevolgen zijn van scheiding.
- In Groot-Britannië heeft men een filmpje gemaakt wat goed werkt, dat zou in Nederland ook kunnen
- Er zou een congres moeten worden georganiseerd om de onderwerpen hieromtrent goed in kaart te brengen.
- Er kan een voorlichtingsboek gemaakt worden, te combineren met filmpjes, wat iedereen kan gebruiken. Villa Pinedo heeft zo'n boek gemaakt voor ouders over echtscheidingen, gebaseerd op verhalen van kinderen over scheiding. Op grond daarvan is een workshop gemaakt voor ouders.
- Ouders online zou hier een rol bij kunnen spelen?

Stellingen recht

4. *De rechter kan in echtscheidingsprocedures te weinig rekening houden met de belangen van de kinderen.*

Aanvulling op de stelling: zijn er gezien de juridische criteria voldoende mogelijkheden om door te stappen naar de belangen van het kind? Er worden door diverse spelers opmerkingen gemaakt dat wetgeving op punten aangepast zou moeten worden. De vraag aan de vergadering is: is dat zo en zo ja op welke punten dan?

Argumenten vóór de stelling:

- Mogelijkheid van eenhoofdig gezag zou meer aan de orde moeten zijn
- De procedure ziet meer op het conflict van de ouders in plaats van het belang van het kind

Argumenten tegen de stelling:

- Rechters spreken recht over conflicten tussen ouders altijd tegen de achtergrond van het belang van het kind, daar biedt de wet voldoende mogelijkheden voor

Opmerkingen en aanbevelingen:

- Lijdelijkheid op de “ouderwetse manier” is belemmerend. Je zou de rechters in het familierecht moeten overtuigen van het feit dat er een plicht bestaat om verder te kijken dan de lijdelijkheid strikt genomen voorschrijft. Weliswaar is de rechter formeel gebonden aan hetgeen wordt voorgelegd, maar dat zou rechters niet hoeven weerhouden van het kijken naar de achterliggende conflicten
- Rechters weten niet in hoeverre hun beslissingen afbreuk doen aan, danwel bijdragen aan de belangen van de betrokken kinderen. Rechters kunnen er wel rekening mee houden, maar men weet niet of het in the end wel of niet in het belang van het kind is
- De problematiek rondom het niet vaststaan van de feiten wordt opnieuw aangehaald
- Als ouders het wel eens zijn over de oplossing (bijvoorbeeld: vader wil emigreren en moeder is het daar mee eens) is het maar de vraag of de gekozen oplossing in het belang van het kind is. Er is dus strikt genomen geen juridisch conflict, maar mogelijk wel sprake van schending van de belangen van het kind.
- De stelling is niet precies genoeg: de taal is niet scherp genoeg. Belangen van kinderen, rechten van kinderen en het perspectief van het kind lopen door elkaar. Er zou verder moeten nagedacht worden over de vraag over wélke belangen van het kind het gaat.
- Iedere professie kijkt vanuit zijn eigen bril naar de belangen van het kind. Praat met het kind. Het is de vraag of ieder wel de juiste belangen van het kind in de gaten heeft. Als voorbeeld wordt genoemd een situatie waarin ouders niet met elkaar praten. Dat lijkt voor ons en ouders een enorm probleem. Het kind geeft echter aan dat er geen probleem is. Het levert het kind minder stress op als de ouders geen contact hebben, dan als zij tegen heug en meug proberen wel met elkaar te praten. Om dit te weten, moet je met het kind praten. Kinderen worden soms gekoloniseerd door een volwassen theorie en ideologie.

5. *Het juridisch systeem van gedeeld ouderlijk gezag faciliteert en versterkt de strijd.*

Aanvulling op de stelling: bedoeld wordt situaties waar er al strijd is tussen de ouders en waar vervolgens het juridisch systeem op van toepassing wordt. Faciliteert in dat geval het juridisch systeem de strijd?

Overwegend is men vóór de stelling

Argumenten vóór de stelling:

- Uit onderzoek Spruijt blijkt dat wetgevingswijzigingen de problematiek van al ruziënde ouders versterkt heeft.

Opmerkingen en aanbevelingen:

- Tenzij ouders het tijdens het juridische geschil eens worden, bijvoorbeeld over dat ze niet met elkaar willen praten
- Een ouderschapsplan zou ook moeten bevatten: opschrijven hoe je de zorg tijdens het huwelijk geregeld had. Dit wordt voorgesteld vanuit de rechterlijke macht. Volgens andere aanwezigen kan dat juist een bron van nieuwe strijd zijn.
- Als je trouwt al rekening houden met het feit dat je een hele grote kans loopt dat je uit elkaar gaat, regel alvast dingen.
- Zou je ook niet tegen kinderen moeten zeggen dat er een grote kans is dat ouders niet bij elkaar blijven? De illusie dat het altijd mooi zal blijven tussen je ouders is achterhaald, moeten kinderen dat niet gewoon weten. Anderen in de vergadering zeggen dat kinderen dat allang weten.
- Willen ouders wel vanuit het perspectief van het kind werken? Als je aan de voorkant die vraag aan ouders kan stellen, zou dat niet veel oplossen? Probleem hierbij: vaak maakt één de keus, niet allebei.
- Er is door het ouderschapsplan meer realiteitsbesef gekomen over dat het bij echtscheiding niet alleen gaat om verdeling van huis en geld. Maar het heeft ook geleid tot overspannen verwachtingen: dat je recht hebt op de helft van de tijd met het kind, de zorg over het kind.
- Denk nou niet dat je na je scheiding meer band, tijd, etc hebt met je kind dan tijdens je relatie
- Ouderschapsplan ziet alleen op mensen die getrouwd zijn geweest. Dat is in veel gevallen niet aan de orde. Correctie: het ziet alleen op ouders die gezamenlijk gezag hebben, maar dat komt alleen naar boven als ouders dat gezamenlijk gezag gaan aanvechten.

6. *Een regierechter voor alle procedures mbt een complexe scheiding voorkomt onnodig (lang) procederen.*

Iedereen is voor. Wel is de vraag hoe dat er precies uit zou gaan zien.

Opmerkingen en aanbevelingen

- Er wordt verteld over twee experimenten aangaande de regierechter. Meer tijd, gebruik maken van een methode van conflict diagnose en proberen met ouders samen oplossingen voor alle ins en outs van de scheiding te bereiken. Een voordeel

hiervan is dat ouders voelden zich meer gehoord voelen. Het nadeel is dat het veel inzet van de rechtbank kost en het kan leiden tot verdere escalatie. Men is echter alles afwegend overwegend positief. Het experiment was ingestoken als bezuinigingsmaatregel, maar zo werkte het niet uit omdat het de rechtbank meer tijd kostte. De regierechter is in internationale kinderontvoeringszaken heel positief bevallen. Het gaat om de hoogst geëscaleerde vorm van gevaar rond echtscheidingen. Het experiment is een enorm succes tengevolge van samenwerking in de keten. De wijze van samenwerking is niet bedacht vanuit het beleid maar vanuit de professionals in de keten en door feitelijk te gaan samenwerken. De werkwijze werkt ontzettend goed en is vaste praktijk. Het best werkende element is de mediation pressure cooker: men moet gedurende drie dagen drie uur per dag in mediation. Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat het jammer is dat deze goed werkende samenwerkingsvorm beperkt wordt tot die hoog geëscaleerde zaken. Zou het niet ook werken in zaken waar geen oceaan tussen zit? Er wordt gevraagd naar de rol van de advocaten in deze werkwijze. Geantwoord wordt dat deze masseren. Ze zien in dat belang van cliënt meer is dat de harmonie terugkomt, dan dat hij/zij gelijk krijgt. Daarnaast wordt gewerkt met gespecialiseerde advocaten. Het centrum internationale kinderontvoering heeft lijsten van deze gespecialiseerde advocaten. Ten slotte is een succesfactor dat alle betrokkenen hetzelfde verhaal vertellen, van ministerie VenJ tot en met advocatuur. Dat helpt.

- Ten aanzien van de rol van de advocaat wordt gesproken over België waar kinderen de advocaat hebben en niet de ouders. Dat is in Nederland ook zo bij gesloten uithuisplaatsingen in de persoon van de bijzonder curator.

Stellingen zorg/hulpverlening

7. *De hulpverlening is meestal niet toegerust om complexe scheidingen te hanteren.*

Men is overwegend vóór deze stelling.

Opmerkingen en aanbevelingen:

- Eén van de aanwezige hulpverleners, Justine van Lawick, geeft aan dat ze zeer ervaren is in haar vak, maar dat ze dit de aller moeilijkste gevallen vindt. Je hebt echt experts nodig met veel kennis en know how. Er is in dit soort gevallen vaak een enorme zuigkracht. Er spelen veel dingen door elkaar heen: demonisering, jou in een kamp krijgen, de positie van het kind, meerpartijdigheid, je moet presentie hebben om ouders duidelijk te maken dat het kind centraal staat en het moet anders, dan nog afwegen of je intiem terrorisme hebt (moet ik hier wel aan meewerken?). Al deze niveaus spelen tegelijkertijd. Je kan dat niet alleen. Wat voor cursus training opleiding is nodig dat je er wel tegen opgewassen bent? Welke rol heeft psychopathologie? Wat heeft verplichte behandeling voor zin in die gevallen?
- Het besef moet daarbij zijn dat het kind dus elke dag in precies die complexe situatie zit. Waarom laten we dat zo? Moet het kind daar in blijven? Die kinderen willen daar zelf lang niet altijd uit. Zou het niet toch verbeterend werken om de kinderen even uit die situatie te halen? Even allebei niet het kind? Opgemerkt wordt dat dat vreselijk kan zijn voor het kind. Daarnaast wordt opgemerkt dat het wel eens toch gebeurt.
- De kern van succesvolle behandeling is: verplaatsen in de positie van het kind
- Er worden voorbeelden van behandeling besproken: Signs of safety, risico-

inventarisatie Verwey Jonker

- Opgemerkt wordt dat het van belang is om bij de inrichting van de nieuwe AMHK's een kader wordt aangeleverd voor hoe met dit soort complexe problematiek om te gaan. Er zou sprake moeten zijn van een expert-team dat doorgaat met het voeren van AMHK
- Hulpverlening zou geen dubbele pet op moeten hebben. Het NIFP merkt dat er vaak al rapporten van GGZ liggen, ingezogen naar één kant, en die worden dan gebruikt in een procedure. Behandelaars moeten hun rapporten niet laten gebruiken voor juridische procedures, die zijn daar helemaal niet voor bedoeld. Behandelaars komen dan in een hele rare dubbele positie te zitten.
- Op het moment dat gemeenten verantwoordelijk worden voor jeugd, is dat niet een mooi moment om alles aan elkaar te verbinden. Veiligheidshuizen, regiogemeente, RvdK etc. Biedt dat kansen?

8. De decentralisatie van de jeugdzorg biedt kans op meer eenheid en kwaliteit in de hulpverlening bij complexe scheidingen.

Half half, met meerdere mensen die zowel groen als rood opsteken om aan te geven dat ze zowel vóór als tegen (delen van) de stelling zijn.

Argumenten tegen:

- Eenheid niet. Het is wel een wens om hulp dichterbij te organiseren en dat er ook kansen zijn om dingen beter op elkaar aan te laten sluiten, maar er is grote vrees voor versnippering

Opmerkingen en aanbevelingen:

- Voorwaarde voor het laten slagen is dat er goed aan de voorkant wordt geselecteerd, daar moeten gekwalificeerde mensen zitten die echt verstand van zaken hebben. Randvoorwaarden moeten geregeld zijn. Daar zijn we nu te optimistisch over. Complexe scheidingen zijn complex, is die kennis er wel straks?
- Triage is essentieel, in de hele discussie rondom de jeugdzorg. Wie gaat bepalen wat er moet gebeuren? Versnippering is er nu ook, die krijg je niet weg door decentralisatie. Maar je moet in een vroeger stadium de juiste hulp weten te organiseren rondom een probleem.
- Er zijn ook gemeenten die vinden dat er juist generalisten aan de voorkant moeten zitten. Daarmee loopt men het risico dat er via stepped care gaat worden gewerkt en men daardoor te lang doorgaat. Nodig is dat er bij de eerste stap herkend wordt dat er een specialistisch probleem aan de hand is.
- Men zou een pilot moeten doen in een gemeente, om te kijken of het besef van het belang van kennis over scheiding in een gemeente afdoende bestaat
- Je krijgt een aantal regio's voor de inrichting van jeugdzorg, daar zou overall triage georganiseerd moeten worden en overall Lorenz-huizen.
- Er wordt melding gemaakt van een boek uit 2009: Uit het veld geslagen. Dit gaat over de combinatie van huiselijk geweld en vechtscheidingen. Aan complexe scheidingen gaat ook vaak partnergeweld en kindermishandeling vooraf. De relatie is dan verbroken met een strijd die zich daarna voluit doorzet. Stichting Zijweg heeft dit boek gemaakt. De noties uit het boek moeten ook bij deze discussie betrokken blijven.

- Er zou specifiek gekeken moeten worden naar het onderwerp tijd/tijdigheid. Alle instanties zitten met stapels en een casus gaat van stapel naar stapel. Als je dat zou kunnen oplossen, heb je veel winst gemaakt. Deze zaken zouden niet meer op stapels terecht moeten kunnen komen. Er is al geprobeerd om dit op te lossen rondom de OTS-en, dat is toen niet gelukt. Het moet nu wel lukken!!

9. *Het onderscheid tussen intiem terrorisme en situationeel geweld helpt de hulpverlening om de veiligheid voorop te stellen.*

Iedereen is het met de stelling eens

Opmerkingen en aanbevelingen:

- Geconstateerd wordt dat dit onderscheid er nu niet is. Daar wordt ook weer tegenin gegaan.
- Risico-inventarisatie (B safer) moet worden ingezet op diverse plekken. Er zijn instrumenten, ze moeten wel gebruikt worden.
- Aan de stelling moet worden toegevoegd: types huiselijk geweld en kindermishandeling en de samenhang tussen deze gebieden.
- Huiselijk geweld is een enorm paraplu begrip. Zolang we niet specifiek worden, weten we ook niet waar we het in complexe scheidingen over hebben.
- De steunpunten huiselijk geweld weten op dit moment onvoldoende van kindermishandeling. Het AMK weet te weinig van partnergeweld, de relatie is onvoldoende in beeld. Hoewel straks samenhang wordt beoogd in AMHK, zijn beide onderwerpen elk ook een vak apart.
- Een aanzienlijke groep hoogopgeleiden waar ogenschijnlijk geen huiselijk geweld aan de orde is geweest, valt ook onder de complexe scheidingen. Die leveren vaak nog veel meer problemen op dan de zaken die vanuit huiselijk geweld zijn begonnen.
- De politie kent situaties waar al heel lang sprake is van huiselijk geweld, waar hulpverlening de deur platliep, maar waarin handelingsverlegenheid bij diezelfde hulpverlening geleid heeft tot het niet doormelden aan de politie.
- Er wordt een aantal best practices genoemd: OVC. Tien gouden regels vanuit kindperspectief. Open brief aan gescheiden ouders van Pinedo deze zou kunnen worden opgehangen in wachtkamers etc.

5. Afronding conclusies en afspraken

De voorzitter rondt de vergadering af. Ze merkt op dat er goed is gewerkt, dat iedereen aan bod is gekomen en dat er veel over tafel is gekomen. Zowel praktische voorstellen als principiële discussies. Ze vat een aantal hoofdlijnen samen:

- Wat is het belang van het kind, wat bedoelen we?
- Moet er iets in de wetgeving gewijzigd worden of zit daar geen probleem?
- Er zijn grote zorgen over de gevolgen van de stelselwijziging

Vervolgens nodigt zij een aantal mensen uit om concluderende opmerkingen te maken.

Martine Groen vat samen dat ze heel bij is met wat iedereen zei over regierechter. Ze is het zeer eens met dat je de beste en ervaren familierechters daar moet neerzetten. Het model

moet worden omgedraaid. Ervaring aan de voorkant, overal. Ze vraagt zich wel af wie dat nu gaat trekken. Er is behoefte aan samenhangend design, hoe gaan we dat doen als het gaat om dit soort complexe of conflictscheidingen.

Door Esther van Dijk van het ministerie van VenJ wordt het volgende opgemerkt:

- V&J ziet zichzelf samen met VWS als trekker om op het gebied van vechtscheidingen tot verbeterde aanpak te komen; daarbij zal ook gekeken worden naar het stroomlijnen van ketens, verbeteren van schakelpunten en helder benoemen van ketenregie: wie is op welk moment eigenaar van het probleem in geval van een vechtscheiding en hoe houden we hierbij het belang van het kind in het oog;
- Verder zal V&J met de rechtspraak in gesprek gaan over het concept van de regierechter;
- Tenslotte zal V&J de advocatuur en de Raad voor de Rechtsbijstand benaderen om de perverse prikkels in het huidige financieringssysteem te bespreken.
- V&J zal samen met VWS een brief sturen naar de Tweede Kamer, waarin nadere kaders voor de aanpak van vechtscheidingen worden aangegeven en die kan dienen als verder ijkpunt voor de diverse betrokken organisaties;
- Verzocht wordt om synergie met de Task force, zodat men elkaar kan versterken in de effectiviteit;

Door Bonita Kleefkens van het ministerie van VWS wordt aangevuld dat bij de aanpak van het onderwerp vechtscheidingen aangesloten zou moeten worden bij het model dat gehanteerd wordt bij kindermishandeling, te weten voorkomen, signaleren en stoppen. Die aansluiting gaat het ministerie van VWS inzetten.

Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat het onderwerp vechtscheiding niet alleen via regie en regelgeving op te lossen is. Naast regie en regelgeving, moet ook in het veld van deskundigen veel energie gestoken worden in netwerkvorming, deskundigheidsbevordering en het uitwisselen van kennis. Het blijft een heel lastig en hardnekkig probleem dat je niet zomaar oplost, maar we kunnen heel erg winnen met elkaar om te investeren op professionaliteit en kennisuitwisseling.

Verder wordt Vanuit de vergadering aangegeven dat er behoefte is aan continuïteit van dit onderwerp; wie houdt het onderwerp nu op de kaart, naast de inspanningen van V&J en VWS?

De voorzitter stelt voor dat de Taskforce kindermishandeling en seksueel misbruik wordt ingezet en gemobiliseerd om het punt op de agenda te houden.

De Taskforce wil aanjagen en heeft een programmabureau dat kan ondersteunen bij de organisatie van een congres.

De hele vergadering stelt zich beschikbaar om waar nodig een bijdrage te leveren. De voorzitter merkt op dat vanuit de urgentie die de taskforce voelt en vanuit het besef dat actie op het onderwerp noodzakelijk is, de taskforce op zoek zal gaan naar hoofdpijndossiers, casuïstiek, om van daaruit daadwerkelijke belemmeringen te signaleren en terug te geven aan de verantwoordelijken.

De volgende afspraken worden gemaakt:

- De Taskforce gaat een congres organiseren over het onderwerp vechtscheidingen
- Sietske Dijkstra zal daarbij vanuit Hogeschool Avans ondersteuning leveren
- De aanwezigen blijven beschikbaar voor vervolgtrajecten, inclusief het symposium

Men stelt verder nog vast dat het behulpzaam is om de thematiek rondom vechtscheidingen te framen als kindermishandeling. Uit het laatste prevalentieonderzoek blijkt dat 119000 kinderen per jaar slachtoffer zijn van kindermishandeling. 66000 daarvan zijn emotioneel mishandeld, een fors deel van die problematiek ligt in de vechtscheidingen. Er wordt aangeraden de nieuwe hoogleraar kindermishandeling Katrien Vinkenhouwer bij het onderwerp te betrekken.

De kinderombudsman merkt tenslotte op dat hij vanaf januari een “roadshow” gaat houden over de bijzonder curator die anders genoemd gaat worden, om deze onder de aandacht van ouders en kinderen brengen. Hij sluit zich – mede hiermee – graag aan bij de te kiezen strategie.

De vergadering wordt gesloten onder dankzegging aan de organisatoren.